

L'integrisme a Mallorca

Una aproximació a Pere Antoni Melis Massanet

Pere Fullana Puigserver

Seguit de la correspondència de
Pere A. Melis dirigida a Antoni M. Alcover

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2017

L'INTEGRISME A MALLORCA

UNA APROXIMACIÓ A PERE ANTONI MELIS MASSANET

per Pere Fullana

0. INTRODUCCIÓ

La història de l'Església a Mallorca ha silenciado algunes biografies, entre d'altres motius per la necessitat imperiosa de mostrar una història linial, progressiva i harmònica. Durant els episcopats de Jacint Maria Cervera i de Pere Joan Campins, Pere Antoni Melis, sacerdot sobre el que pretenem fixar la nostra atenció, visqué autèntiques situacions de dramatisme personal, que mereixen tenir-se en compte, pel que pogué significar per a la història il·lenca. És veritat que formava part d'aquell grup de catòlics que no havien acceptat el nou ordre, inclús no assimilaren, tampoc, la nova situació social i política que es derivà a final de segle. Aquests canvis es visqueren amb especial intensitat amb el nomenament de Pere Joan Campins com a bisbe de Mallorca el 1898, moment caracteritzat per les grans divisions entre el clergat mallorquí, tal i com es pot deduir a partir de les biografies de M. Maura, M. Costa i Llobera, A. M. Alcover, etc. Tot i que la historiografia sobre l'elecció de Pere Joan Campins, com a bisbe de Mallorca, s'ha presentat com una opció de consens eclesial.

Pere Antoni Melis havia estat company d'Antoni Maria Alcover, formant part del grup integrista, especialment virulent entre 1888 i 1898. Però, mentre Alcover optava pel possibilisme polític i conjuntament amb un col·lectiu de preveres de la diòcesis de Mallorca, aconseguiren el nomenament de Pere Joan Campins com a bisbe de Mallorca, el seu antic amic de campanyes integristes no digué el nou ordre religiós i continuà la seva actitud recalcitrant contra el sistema. El seu antiliberalisme el portà, definitivament, a la vi-

PERE FULLANA

...rulència contra Campins i Alcover, i també contra el maurisme polític, punt de referència obligat per entendre el període de 1898 a 1915.¹

Aportam, aquí, una sèrie de cartes que són el reflex de l'actuació de Pere Antoni Melis (Apèndix), tot i que no ha gaudit d'una especial consideració en els estudis realitzats fins avui.² Les fonts utilitzades, provenen majoritàriament d'Antoni Maria Alcover, escrits, la majoria, quan ja s'havia allunyat de l'integrisme el que fa que no sempre s'arribi a aprofundir en aquestes qüestions.

Pere Antoni Melis fou, durant els episcopats de Jacint Maria Cervera i Pere Joan Campins, un reincident, un caparrut, un indisciplinat i un indesitjable per a la institució eclesiàstica. Es convertia, així, en el representant d'un sector d'insatisfets, durant l'episcopat de Pere Joan Campins, tal com havia succeït amb l'oposició a l'episcopat de Jacint Maria Cervera.³ Les seves obres seran el reflex de l'antiliberalisme més recalcitrant, expressat amb unes formes descoordinades i obscures, tal i com veurem.

Així i tot, es va mantenir en el si de l'Església. Patí judicis, desterraments i l'anonimat més humiliador. En aquest sentit la seva trajectòria és prou diferent a alguns dels seus correligionaris més extremistes, com ara Pey Ordeix,⁴ vinculats a l'integrisme o al modernisme.

1. BREU RESSENYA BIOGRÀFICA DE PERE ANTONI MELIS

Pere Antoni Melis Massanet havia nascut a Capdepera el 1853. Fou tonsurat el 1878 i passà a ser patge del bisbe Mateu Jaume el mateix 1878. L'any següent (1879) rebé l'orde del diaconat,⁵ i fou ordenat sacerdot el 1880.⁶

El 1883 quedà inscrit a la parròquia de Sant Nicolau,⁷ i poc després passà com a vicari a Galilea.⁸ El 1886 fou nomenat ecònom de Puigpunyent.⁹ L'any següent obtingué la parròquia de Calvià,¹⁰ on entre 1887 i 1892 va construir el temple parroquial, gràcies a les donacions econòmiques d'alguns propietaris del terme, com Antoni Armengol, els comtes de Peralada, etc.¹¹ Així, a finals de 1888 era rector de Calvià, mentres col·laborava al diari integrista *El Centinela*, i mantenia estrets contactes amb l'integrisme illenc.

El 1892 renuncià a la parròquia de Calvià, adduint, anys més tard, que el bisbe J. M. Cervera l'obligà per motius d'integrisme, quan Alcover afirma que era per motius molt més diversos.¹² El seu substitut Mateu Garau, regent de Calvià, manifestà el març de 1900 que trobà el poble de Calvià amotinat a favor del rector que partia.¹³ El 28 de desembre de 1891, havia predicat un sermó força conflictiu, que provocà l'expedientació que el bisbe J. M. Cervera obrí contra ell. Fou enviat a Porreres, retirat quatre mesos a l'Oratori de Sant Felip Neri.¹⁴ Coincidí, a Porreres, amb el Rector Pere Joan Campins, amic seu. Posteriorment, Campins fou acusat pels integristes d'estar comis-

L'INTEGRISME A MALLORCA

sionat per la Cúria perquè Pere Antoni Melis renunciàs a la rectoria de Calvià.¹⁵ Melis renuncià per motius de salut, tal i com l'aconsellà Campins.¹⁶ Pey Ordeix, defensor de P. A. Melis, argumentava la relació de Melis amb Campins, Alcover i Rotger després de la renúncia de Calvià; mentres Alcover afirmà que desconeixia les acusacions contra Melis entre 1891 i 1899.¹⁷ Des de Porreres després es retirà a Capdepera, i desconeixem les relacions que Melis mantingué amb A. M. Alcover almenys aquests primers anys.

Però, mentres Antoni Maria Alcover optà pel possibilisme polític i religiós a finals de segle, i es decantà de les actituds antiliberals, de caràcter intransigent; Melis no assimilà aquest canvi d'actitud, ni la nova conjuntura religiosa de la diòcesi de Mallorca, amb Pere Joan Campins com a bisbe. Així, fou un dels capdavaners a favor de la revista *El Urbión*, dirigida per Pey Ordeix, clarament oposat a la gestió de Pere Joan Campins. Per aquest motiu fou condemnat per la Cúria Eclesiàstica (1900-1901). El gener de 1900, Melis publicà a *El Urbión* una acusació referida a Campins. La situació havia començat quan el quart diumenge de 1899, Melis predicà un sermó a Fartàrix (Manacor) dedicat a Santa Ursula, que *El Urbión* publicà el 28 de gener de 1900. Un sermó contra els bisbes.¹⁸ Campins es trobava a Madrid i ordenà a Mn. Alcover investigar els fets i si venia el cas retirar a Melis les llicències de predicar. El Governador Eclesiàstic transmetia al vicari de Capdepera l'orde de retirada de llicències a Melis.¹⁹ El mes de febrer de 1900 es procedí a la Causa Criminal contra Melis.²⁰ Hagué d'emigrar a Amèrica, on es trobava el 1904.²¹ En canvi, el 1905 sabem que es trobava ja a Capdepera, com a sacerdot inscrit a la parròquia. El 1920 passà a la parròquia de Sant Jaume a Palma, com a inscrit.²² El sis d'octubre de 1928 moria a Palma a l'edat de 75 anys, quan encara estava inscrit a l'esmentada parròquia de Sant Jaume.

2. MELIS I L'INTEGRISME ENTRE 1888 I 1898

L'integrisme a Mallorca ha estat analitzat preferentment per Josep Masot i Muntaner a partir de la figura d'Antoni Maria Alcover,²³ del qual a més disposam de les biografies de Francesc de B. Moll.²⁴ Manquen, evidentment, estudis d'anàlisi ideològic, social i teològic sobre aquest problema tal com s'ha realitzat a Catalunya,²⁵ o en visions generals arreu de l'Estat Espanyol.²⁶ Així i tot, disposam a l'hora d'ara d'alguns estudis a partir dels vesants polítics, socials i religiosos a l'Estat Espanyol,²⁷ que tendeixen a reflectir les tensions i divisions en el si dels catolicismes a casa nostra.

A Mallorca, entre 1875 i 1888 cal emmarcar la fase en què el carlisme illenc forma un bloc homogeni juntament amb l'integrisme religiós. És a través de la premsa on més es destaquen les estratègies político-religioses d'aquest grup. Si bé desconeixem el grau de militància de Pere Antoni Melis al

PERE FULLANA

llarg d'aquesta fase és important assenyalar alguns aspectes cabdals. El 1880 un grup de sacerdots (Miquel Maura, Bartomeu Molines i Rafel Tous, entre d'altres) havien iniciat una empresa periodística de caràcter confessional, que tenia com a òrgan propi *El Ancora*.²⁸ Aquest diari, dirigit per Miquel Maura, entre 1880 i 1886 va integrar entre els seus col·laboradors integristes i unionistes,²⁹ tot intentant superar la divisió existent en el catolicisme illenc, tal i com succeïa a tot l'Estat Espanyol.³⁰ Mentrestant, els carlins, a Mallorca, tenien els seus propis òrgans de premsa (*El Bombo* 1884, *El Tambor* 1884-1887). La virulència d'aquest grup, que esgrimia un furibund antiliberalisme, anava dirigida especialment contra els catòlics liberals i el partit conservador per haver assumit el sistema liberal de 1876.

A començaments de 1888 la situació esdevendria encara més dramàtica, amb la divisió del tradicionalisme entre carlins i integristes (partidaris de C. Nosedal i F. Sardà i Salvany). Els tradicionalistes mallorquins, encapçalats pel Marquès del Reguer continuaren fidels al pretendent a la Corona; mentre el grup més clerical, liderat per Antoni Maria Alcover, va optar pel sardanyisme. Aquests darrers, tot i no constituir-se en partit polític, des del setmanari *El Centinela* (1887-1891) van mantenir una dura actitud antiliberal i anticarlina. Pere Antoni Melis era un dels col·laboradors assidus de *El Centinela*, tal i com es dedueix a través d'una carta que el 18 d'octubre de 1888 remetia Sardà a Alcover:

*Realmente entiendo que ofrece inconvenientes la publicación del artículo que devuelvo a V. sobre todo después de lo que se refiere al Sr. M /elis?/ en carta que contesto hoy mismo. Atravesamos un período crítico y erizado de dificultades.*³¹

L'integrisme mallorquí augmenta la seva combativitat a finals del decenni del vuitanta. Antoni Maria Alcover es fa amb la direcció de *El Ancora*, i ara no sols ataquen durament els catòlics liberals sinó també els carlins. Però, sobretot, la campanya més agressiva es durà a terme contra els diaris liberals de Palma, i si venia el cas a les pròpies publicaciones confessionals, com ara el *Semanario Católico* dirigit per Josep Miralles i Sbert, fundat el 1888. Amb l'aparició del setmanari de la «Unión Católica», *Las Instituciones*, el 1889 es completava el mapa de les publicacions catòliques del moment. Ja a finals de 1888, el bisbe J. M. Cervera racomanava prudència als catòlics i prohibia les col·laboracions dels clergues als diaris polítics. El mes de novembre de 1888, J. M. Cervera havia publicat una circular on insistia en la necessitat d'unitat dels catòlics, tal i com havia publicat la Nunciatura.³² Les discrepàncies entre les diferents publicacions catòliques eren paleses, sense que existís cap tipus de discreció, especialment entre els més integristes. Pere Antoni Melis fou obligat pel bisbe a no publicar a *El Centinela*. Davant això responia el propi interessat:

He llevado ante los redactores del C^{da} los sabios consejos que V.E.Y. se dignó esta mañana darme; por ello les pedí algunos artículos que les había enviado, y como no ha sido posible devolvérmelos (el tiempo urgía y yo no podía esperarme) no puedo asegurar si me obedecerán o atenderán. En suma hice hoy cuanto supe fiel a las paternales instrucciones de V. E. y antes creí hacer una obra buena y muy agradable á Dios con los artículos que despedían al prójimo liberal...³³

Melis sembla voler obeir les ordres del seu bisbe, però a la vegada no vol renunciar del tot a continuar publicant, entre d'altres motius perquè persisteix convençut que està actuant bé. Pels integristes era necessari mantenir la batalla enfront del liberalisme i el «mesticisme» del catolicisme liberal, fins al punt, d'arribar a justificar un «odi perfecte als apestats de liberalisme».

El bisbe es lamentava de la falta d'humilitat i submissió de Pere Antoni Melis:

Dedíquese al cuidado de su parroquia y desde el púlpito y confesionario combata V. /.../ y los vicios, raíz y fuente de todas las herejías, combata también los errores que la autoridad legítima tenga declarados como tales, que si debidamente y con el celo a que viene obligado se declara V. al cuidado de su feligresía, yo le aseguro que poco o ningún tiempo le ha de quedar para lo que hoy terminantemente se le prohíbe.³⁴

A més d'aquestes prohibicions, J. M. Cervera, després de les batalles periodístiques entre el *Semanario Católico* i *Las Instituciones*, entre el *Semanario Católico* i *El Centinela* i, entre *El Ancora* i *Las Instituciones*, cridà (13 març 1889) els directors per acabar les controvèrsies ideològiques.³⁵ Una vegada finalitzada la polèmica, es va proposar escriure una carta pastoral, o una circular, sobre la missió i deures de la premsa catòlica, per recordar i inculcar la doctrina pontifícia al respecte. La carta va aparèixer signada el 27 de maig de 1889.³⁶ Fruit d'aquestes polèmiques desaparegué el *Semanario Católico*, Antoni Maria Alcover deixà la direcció de *El Ancora* i s'iniciava un nou diari *El Católico Balear*, en substitució d'aquest.

Pere Antoni Melis degué continuar publicant als diaris, quan el bisbe, el 12 de febrer de 1891, tornava insistir en el compliment de les disposicions:

En vista de la ineficacia de las repetidas amonestaciones que de palabra ha dirigido a V. el Excmo. é Ilmo. Sr. Obispo acerca del incumplimiento de las recientes disposiciones de la Iglesia acerca de la conducta del clero en las luchas políticas y especialmente la que se refiere á la prohibición terminante de publicar escrito alguno, sin la previa aprobación del Prelado, me veo en la sensible necesidad de hacer á V. esta

PERE FULLANA

*última amonestación por escrito, previniéndole que se procederá contra V. con el rigor que se exige su contumacia en la primera ocasión en que falte V. de nuevo a las disposiciones mencionadas.*³⁷

Tot això succeïa quan, el 1890, un grup d'integristes mallorquins havien constituït la societat *Fomento Católico Balear*. El bisbe J. M. Cervera prohibí que els preveres freqüentassin aquella institució, la qual cosa encara augmentà les sospites sobre les simpaties del bisbe envers el carlisme. Sens dubte tant Pere A. Melis com A. M. Alcover eren dos abrandats col·laboradors d'aquella societat.

Aquell any, el propi Alcover recorda com entre els seus col·laboradors a *El Centinela* hi havia Pere Antoni Melis de Capdepera:

*que mantingué correspondència amb Sardà i Salvany arran d'un discurs d'aquest darrer al Primer Congrés Catòlic de Saragossa (octubre de 1890) i d'un homenatge pòstum dels integristes mallorquins a 'aquel hombre en tantos conceptos eminente y meritisimo de la Causa católica, el Dr. D. Francisco Mateos Gago.*³⁸

Els integristes optarien, també a començaments de 1891, per substituir *El Centinela* per la nova publicació titulada *El Suplemento*. Paral·lelament, Jacint Maria Cervera, el 17 de febrer de 1891, tornava pregar prudència a Pere Antoni Melis, sobretot per les seves contínues absències de la parròquia de Calvià:

*Y habiendo sabido que V. con mucha frecuencia viene a esta ciudad, permanece y pernocta en esta los días que bien le parece, todo sin nuestra previa y necesaria licencia, faltando a la ley de la prudencia, por esta vez le apercibimos, y, si necesario fuese, le mandamos que en lo sucesivo, y bajo las penas que haya lugar en derecho, no salga de su parroquia sin antes obtener nuestro permiso, que no le negaremos siempre que tenga causa justificada para ausentarse de ella.*³⁹

Entre 1891 i 1896 les tensions s'aguditzaven entre integristes (*El Suplemento*) i els carlins (*La Tradición*).⁴⁰ El bisbe fins i tot mantenia una actitud de fredor amb l'integrisme, i es sospitava que tenia simpaties amb el carlisme. Pere Antoni Melis, per la seva part, degué continuar mantenint actituds recalcitrants, quan el bisbe, el juliol de 1895, es dirigia al P. Joaquim Roselló:

Acabo de recibir una carta del Sr. Melis fechada el 16 en ese Santuario, y accedo a que sean 8 los días de ejercicios, para que pueda irse a predicar, ya que está comprometido.

Es el tal Melis un loquillo y muy mordaz: ofende de palabra cuando habla y por escrito cuando toma la pluma. No espero se

L'INTEGRISME A MALLORCA

*enmiende, ni corrija; sería preciso formarle de nuevo. Me da lástima el infeliz.*⁴¹

Entre 1888 i 1900 l'integrisme mallorquí no reeixí a organitzar-se com a partit polític, mentres que els carlins es presentaren a les eleccions legislatives de 1891, obtingueren 13.000 vots, i estigueren a punt de treure un diputat. En canvi, a les de 1893 i 1898 aconseguiren un escó, mentres que el 1899 la representació carlina arribà a dos escons.⁴² Alcover, per la seva banda, anirà refredant el seu ardor integrista entre 1896 i 1898, fins que serà elegit Vicari General de la diòcesi, i políticament s'anà decantant per una actitud d'apropament al conservadorisme liberal. No succeí així amb Pere Antoni Melis.

3. L'INTEGRISME CONTRA PERE JOAN CAMPINS (1898-1915)

L'autèntic problema per a l'Església de Mallorca, des de començaments de segle, era l'integrisme, especialment després de les divisions que havia sofert aquest grup, a partir de 1896. L'integrisme de finals del segle XIX va trobar, en primera instància, un defensor radical en la figura de Pey-Ordeix, que va gaudir de les simpaties del sector més radical de l'integrisme a l'Estat espanyol. Va tenir admiradors de la Companyia de Jesús, però sobretot, de Franciscans i Caputxins. Va iniciar a Osma la revista *El Urbión*, que va continuar, poc després, des de Barcelona. Pey-Ordeix integrista acèrrim, inicià un camí de conflictes amb el propi Partit Integrista. Molts es quedaren amb en Pey contra Nocedal, entre ells els Franciscans i Caputxins. Si a partir de 1896 un sector de l'integrisme havia anat abandonant la lluita aferrissada contra el liberalisme, amb les publicacions de Segimon Pey-Ordeix el sector ultraintegrista es desmarcava, fins i tot, d'aquells que havien continuat vinculats a l'integrisme «oficial» de *El Siglo Futuro*. Aquest fenomen propicià, una vegada més, fortes discussions en el si dels ordes i congregacions religiosos, i a diferents diòcesis de l'Estat espanyol. El P. Martín, general de la Companyia de Jesús ho descrivia així:

*De ellos decía el mismo Sr. Osset al P. Xercavins: 'Aquí en Valencia Pey ha arrastrado a los PP. Franciscanos, cuyo Provincial está por completo a su lado y hace activísima propaganda en favor del Urbión contra Nocedal y El Siglo Futuro...'*⁴⁴

El P. Solà escrivia, des de Palma,⁴⁵ lloant que els jesuïtes a Mallorca llegien *El Urbión* amb molta normalitat.⁴⁶ A partir d'aquest moment, *El Urbión* va començar a ser prohibit a les diòcesis d'Osca, Saragossa, Tarassona i Urgell. El conflicte també es feia present d'una forma virulenta a Mallorca, a partir del suport que donà a la iniciativa de Pey Ordeix, Pere Antoni Melis, a

PERE FULLANA

les predicacions del P. Solà⁴⁷ i al suport dels ermitans franciscans de La Cel·la, vinculats a la Província Franciscana de València.

El Urbión va iniciar una campanya contra els jesuïtes i els bisbes, de tal forma que el bisbe de Barcelona, a finals de 1899, va delatar la revista a la Secretaria d'Estat. Els bisbes de la Província de Tarragona condemnaren, també, la revista. Poc abans ho havia fet Pere-Joan Campins amb motiu del conflicte de La Cel·la.⁴⁸ Després ho féu el bisbe de Santander. Pey va reaccionar amb fulletons contra els bisbes. Finalment, fou condemnat des de Roma. I va deixar de publicar *El Urbión*, iniciant la *Nuestra Revista* i *El Cosmopolita*.

Durant el seu període de vicari general, Alcover hagué d'afrontar diversos casos delicats, en els quals prengué posició decidida contra integristes antics amics seus, com Mossèn Pere Antoni Melis, addicte a Segimon Pey-Ordeix i a l'Urbionisme, és a dir, les doctrines escampades des de la revista integrista «El Urbión» i com els franciscans que s'establiren a Ternelles (Pollensa) sense permís del bisbe. El 1901, Pey-Ordeix sortí en defensa de l'un i dels altres al llibre: El cisma en España. Demostración histórica canónica y teológica de la discordia doctrinal y disciplinar de algunos elementos oficiales de la Iglesia Española con respecto a las enseñanzas y Cánones de la Iglesia Católica. Tomo I: procesos eclesiásticos en Mallorca: estudio de tres causas canónicas contra dos Padres Franciscanos, seis ermitaños de Pollensa y el Presbítero D. Pedro Antonio Melis, defendiendo la disciplina eclesiástica, por un sacerdote publicista español. Alcover es considerà obligat a refutar-lo en un gruixut volum titulat Las cosas en su punto, que es repartí gratuïtament "en Mallorca y en Cataluña entre aquellas personas que se creyó oportuno y congruente que se enterasen de tan delicada cuestión"...⁴⁹

El 12 de febrer de 1900, Campins, condemnava *El Urbión*.⁵⁰ Iniciava, així, un procés de control ideològic en la pròpia diòcesi contra els lectors de *El Urbión* (Jesuïtes, Franciscans, a Manacor, per exemple es retiren les llicències a Mn. Bartomeu Fons per ésser subscriptor de *El Urbión*,⁵¹ o el cas de Pere-Antoni Melis, que Campins va enviar a Lluç, reclòs). Vegem, per exemple, les consignes de Campins al P. Rosselló, Prior de Lluç, al respecte:

Sin embargo, para que ésta sea saludable al Sr. Melis, ha de imponersela él mismo, y tratar sus asuntos con Dios, renunciando a sus prejuicios y hábitos inveterados, con sencillez de espíritu y generosidad y humildad de corazón. Si emprende esa obra reparadora, estoy dispuesto a ayudarle por todos los medios que V. R. estime conveniente. De otra manera, se pierde el tiempo y el trabajo: el retiro espiritual es inútil, y puede terminarse cual-

L'INTEGRISME A MALLORCA

quier día, y no sería doble favorable sino con el auxilio de mis humildes oraciones.

Por lo que toca a censuras, no consta que el Sr. Melis haya incurrido en ellas. El sabrá si infringió el Edicto del 12 de Febrero: en tal caso no sólo estaría suspenso por aquel concepto, sino también irregular por violación de la censura impuesta. Para absolver de ésta queda V. R. facultado; más, para absolver de la irregularidad consiguiente, debería acudir a la Penitenciaría.⁵²

Segimon Pey Ordeix afirmava, el 1901, que Melis feia tres anys havia escrit l'obra sobre Estètica que no havia estat aprovada per la censura eclesiàstica. El propi Alcover a *Las Cosas en su punto*, afirma que el setembre de 1898 se li va entregar el llibre i el donà a M. Costa i Llobera, perquè l'examinàs.⁵³

Muy mal sentó a Melis el juicio de la obra que por favor había pedido á Costa, y se despachó á su sabor contra éste, y al cabo de algún tiempo se le ocurrió entregarla, y así lo hizo, a tres censores que él mismo escogió y nombró sin intervención alguna de la Autoridad Eclesiástica, a saber, el M. I. D. Jaime Ferrer, Canónigo Penitenciario para la parte filosófica y teológica, el Rvdo. D. Miguel Maura, Rector del Seminario para la parte literaria y para la ética el Rvdo. D. Miguel Parera, Catedrático del Seminario...⁵⁴

El bisbe el donà a l'agustí P. Uncilla, al P. Riera, escolapi i a D. Miquel Porcel, beneficiat de Concordat, que retornaren l'obra perquè l'autor la corregís. Dita obra era especialment virulenta contra l'autoritat episcopal, contra Pere Joan Campins i Mn. Alcover, i evidentment els censors es mostraren contraris a la publicació. A més oferia idees, sovint enverinades, poc lligades entre si, escrites amb tonalitats agressives i viscerals, a partir d'un plantejament ultraintegrista. Donat que es perllongava el procés d'autorització de l'obra, *El Urbión* sortí en defensa de Pere Antoni Melis i, Mn. Antoni Maria Alcover va publicar el llibre *Las Cosas en su punto*, per salvar l'honor del bisbe de Mallorca.

El mes d'octubre de 1899, Pere Antoni Melis havia iniciat la campanya a *El Urbión*, amb atacs als bisbes, causants de tots els mals d'Espanya.⁵⁶ El 3 d'abril de 1900, el Fiscal Eclesiàstic de la Cúria Diocesana de Mallorca presentava el dictamen de la Causa contra Melis.⁵⁷ La suspensió de l'autorització de predicar per part de Campins el 7 d'abril de 1900 fou durament atacada per Pey,⁵⁸ que a més atacava durament l'actitud del Vicari General, Antoni Maria Alcover.⁵⁹

Les obres de Pere Antoni Melis evidencien que en anys posteriors va continuar mantenint una actitud recalitrant i hostil a les directrius de la jerarquia.⁶⁰ Pere-Joan Campins segueix preocupat, al llarg d'aquests anys, per

PERE FULLANA

censurar els excessos d'integrisme. El 1907 es dirigia, per exemple, al rector de Manacor per tal que controlàs els clergues, sobre si continuaven llegint les revistes que ell havia prohibit;⁶¹ però sempre intentava, amb això, complir els desitjos de la Santa Seu i de l'episcopat.⁶²

Les vinculacions de Pey-Ordeix amb el modernisme,⁶³ provocaren, posteriorment, majors crítiques per part d'Antoni Maria Alcover.⁶⁴ Pere A. Melis no hauria continuat vinculat a Pey Ordeix, ans el contrari es mantingué ancorat a l'integrisme illenc sempre disposat a boicotetjar totes aquelles iniciatives de la Cúria Eclesiàstica que considerava vinculades al maurisme polític, al possibilisme religiós i a una actitud de submissió als poders polítics liberals. Aquest tarannà de l'integrisme a Mallorca és el que es pot deduir de l'obra de Julio Tuesta contra Mn. Antoni Maria Alcover.

Pere A. Melis publicà la seva obra en diferents toms, entre 1904 i 1916. Quan el 1916, publicà *La revolución desde arriba. Por autoridad y obediencia*, el propi A. M. Alcover havia presentat el dictamen de l'obra de P. A. Melis al bisbe Rigobert Domenech, que l'autor publicà en el pròleg:

Habiendo confiado a tres teólogos el examen de la obra "La Revolución desde Arriba" la han censurado de la siguiente manera:

a) Sospecho por lo menos, con gran vehemencia que dicha obra induzca a formar falso concepto de la autoridad en si misma considerada. Son asimismo inadmisibles, tal como yacen, las conclusiones que saca el autor de los principios de autoridad y obediencia. = Es falso é injurioso el concepto moral que manifiesta el autor acerca de la mayor parte de las personas actualmente constituidas en potestad. = En general el libro está informado de un estilo oscuro y equívoco que, atendidas las circunstancias de los tiempos, sería altamente perjudicial a los fieles.

b) ... Debo manifestar a V. S. Ilma. que todo él (el manuscrito) está envuelto en la oscuridad, en la confusión, en la inexactitud, en el desorden. Oscuridad y confusión en los conceptos, inexactitud en los juicios, el desorden en el raciocinio. En especial, en todo el escrito aletea el espíritu de insubordinación, parece oírse del principio hasta el fin un grito revolucionario. Por esto soy de parecer que no debe concederse al autor licencia para publicar dicho escrito.

c) ... Debo manifestar que, según mi criterio, en medio de una gran confusión de nociones y trastorno de principios sólo aparece claro en dicha obra este grito 'non serviam' aunque no se formule explícitamente. = Por tanto mi dictamen es el siguiente: = 1) No puede permitirse la publicación de tal libro. = 2) Debe aconsejarse

L'INTEGRISME A MALLORCA

al autor del mismo que estudie seriamente por lo menos los rudimentos de la filosofía escolástica antes de escribir sobre estas cuestiones.

Y conformándome con los dictámenes transcritos me veo en el caso de denegar, como deniego, a V. R. la licencia que solicita para la publicación de tal obra.

Dios ilumine y guarde a V.R. muchos años.

Palma a 27 de mayo de 1916.

Lic. Antonio M. Alcover, Pbro.

Rdo. Sr. D. Pedro Antoni Melis, Pbro.⁶⁵

A la nota preliminar de l'obra Pere A. Melis parlava de si mateix i del llibre comparant-se al Quixot i referint-se, també, al fet que ja J. M. Cervera havia parlat d'ell com a «Caballero de la triste figura», però aprofitava per referir-se a A. M. Alcover, com a «Sancho»:

Este fresco bendito de Sancho Alcover, segun reza y firma un tal Revenjoli, en su semanario Aurora de Mallorca, dió en escribirnos un libro titulado, nada menos «Las cosas en su punto». Cuales Cosas se las debió de poner ó clavar «en su punto», nuestro discreto y atinado amigo J. L. Estelrich (sobre la canónica Providencia de cierta Mitra mallorquina) escribiendo (Páginas Mallorquinas-78) «El (Campins) (?) fué al Obispado desde la tertulia literaria de Juan Alcover»! Y, a tal concepto de regalista elección, se aviene o ajusta el propio y repropio maurista y Provisor Alcover, definiéndonos, tan campante, á su home Campins «El Bisbe Campins era un home eminentment pràctic y del seu temps» Si, tan práctico y de su tiempo era él, que acabó por ir en regio coche automóvil!! Y, por lo tanto, de todo el ilustrísimo Campins rebosaba y trascendía radiante «bonus odor Cristi» el espíritu cristiano de ¡Pobreza!! .. ¡Pobre Campins! ¡Requiescat in pace! Amen.⁶⁶

Rest a saber, encara avui, quines foren les dimensions de l'integrisme mallorquí, oposat a Pere Joan Campins i A. M. Alcover. Des de diferents indrets d'anàlisi de la realitat social i religiosa a Mallorca, ens trobam amb punts de referència que denoten l'existència d'un col·lectiu considerable d'integristes que hagueren d'esperar la mort de Pere Joan Campins per a tornar a adquirir el poder perdut.

NOTES

1) La historiografia religiosa a Mallorca ha analitzat parcialment l'episcopat de Pere Joan Campins. Se l'ha estudiat des del vessant regionalista, especialment per la seva preocupació en favor de la llengua i el mallorquinisme religiós. Però, sens dubte, Pere Joan Campins haurà de

PERE FULLANA

ser analitzat en un futur immediat a partir dels interessos socials, polítics i religiosos que el caputlaren, primer a ser Vicari Capitular i posteriorment, com a bisbe de Mallorca. Cfr. FULLANA, Pere, *D. Antonio Maura y Muntaner y la Iglesia: la diócesis de Mallorca (1881-1915)*, en *La Política conservadora en la España contemporánea (1868-1982)* (en premsa).

2) Cfr. MASSOT I MUNTANER, J., *Antoni Maria Alcover deixeble de Felix Sardà i Salvany*, en *Randa* 15 (1983) 84-104; ID., *Feliu Sardà i Salvany a Mallorca (1871-1915)* en *L'Església mallorquina de la Restauració*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1992, pp. 21-88.

3) Cfr. *Colección de varios escritos publicados en la prensa local con ocasión de los actos ejercidos y acuerdos tomados por el Sr. Obispo de Mallorca precedida de una carta de un Católico á secas*, Establ. tipolit. de B. Rotger, Palma 1896.

4) BOTTI, A., *La Spagna e la crisi modernista*, Morcelliana, Brescia 1987, pp. 181-189. Bibliografia sobre el modernisme: LABOA, J.M., *El modernismo en España, en XX Siglos* 1 (1992) 103-114; ROMERO SAMPER, M., *Modernidad, modernismo y modernismos: Iglesia y cultura en la España de fin de siglo*, en *Hispania Sacra* 41 (1898) 699-718; BONET I BALTA, J., *L'Església catalana de la Il·lustració a la Renaixença*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1984, pp.729-745.

5) Cfr. *BOEOM* 18 (1878) 409; 19 (1879) 125.

6) Cfr. *Ibid.*, 20 (1880) 190..

7) Cfr. *Ibid.*, 23(1883) 223

8) Cfr. *Ibid.*

9) Cfr. *Ibid.*, 26 (1886) 278.

10) Cfr. *Ibid.*, 27(1887) 64, 163.

11) Cfr. DIKETIMO (Antoni Maria Alcover), *Las cosas en su punto*, tip. Felipe Guasp, Palma 1902, p. 277.

12) *Ibid.*, 228.

13) *Ibid.*, 267 ss.

14) *Ibid.*, 270.

15) *Ibid.*, 370 ss; A la recent publicació sobre l'Oratori de Porreres no es fa cap menció a aquest fet: RIERA, L. ROSSELLO, J., *La Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri de Porreres*, Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Palma de Mallorca 1992.

16) Cfr. *BOEOM* 32 (1892) 117.

17) *Las cosas...* p.374.

18) *Ibid.*, 230-239.

19) *Ibid.*, 240-241.

20) *Ibid.*, 263 ss.

21) *Eclesia Maioricensis generalis recensio (1904)*, Palma 1905, p. 76.

22) *BOEOM* 68 (1928) 113.

23) Cfr. nota 2.

24) MOLL, Francesc de B., *Un home de combat*, Mallorca 1981; ID., *Aspectes marginals d'un home de combat (Mossèn Antoni Maria Alcover)*, Curial-Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1983.

25) MARTI, C.- BONET, J., *L'integrisme a Catalunya*, Barcelona 1990.

26) LABOA, J. M., *El integrismo, un talante limitado y excluyente*, Ed. Narcea, Madrid 1985.

L'INTEGRISME A MALLORCA

- 27) BENAVIDES, D., *Democracia y cristianismo en la España de la Restauración 1875-1931*, Ed. Nacional, Madrid 1978; ROBLES, C. *Insurrección e ilegalidad. Los católicos y la Restauración*, CSIC, Madrid 1988.
- 28) Cfr. DIAZ DE CASTRO, F.- MOLL, I., *Prensa conservadora a finales del siglo XIX: El Ancora, de Mallorca*, en AA.VV. *Metodología de la historia de la prensa española*, Ed. Siglo XXI, Madrid 1982, pp. 58-80. De les dues fases de "El Ancora": 1880-1890 i 1896-1900 aquests autors únicament fan esment de la darrera.
- 29) Sobre el tema de la «Unión Católica» vegeu: FULLANA, Pere, *La «Unión Católica» a Mallorca. Les controvèrsies entorn a la col·laboració política dels catòlics (1881-1888)*, en *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana (BSAL)* 47 (1991) 243-262.
- 30) Cfr. ROBLES, C., *Política y clero en la Restauración. La crisis de 1881-1883*, en *Hispania Sacra* 38 (1986) 355-398; ID., *La Cum Multa de Leon XIII y el Movimiento Católico en España (1882-1884)*, en *Hispania Sacra* 39 (1987) 297-348; ID., *La prensa y la división de los católicos en la Restauración*, en *Hispania Sacra* 40 (1988) 431-467; CARCEL ORTI, V., *Leon XIII y los Católicos españoles*, Eunsia, Pamplona 1988.
- 31) MASSOT I MUNTANER, J., *Feliu Sardà...* p. 46.
- 32) *Circular n. 44 (28 noviembre 1888) reproduciendo otra de la Nunciatura apostólica y recomendando su más estricto cumplimiento*, en *BOEOM* 28 (1888) 409-417.
- 33) Apèndix documental.
- 34) Ibid.
- 35) Cridà Antoni Maria Alcover com a director de "El Ancora", Josep Miralles del "Semana-rio Católico" i Jaume Pou de "El Centinela".
- 36) *Instrucción Pastoral sobre la misión y deberes de la prensa católica*, en *BOEOM* 29 (1889) 127-155.
- 37) Apèndix documental.
- 38) MASSOT, J., *Feliu...* 55, nota 84: Ibid., 118-120 Es tractava d'un projecte d'edició de l'Oración fúnebre de Gago, pronunciada per Melis, aleshores rector ("párroco") de Calvià. Val a dir que la "Revista Popular" es féu ressò d'aquest discurs l'11 de desembre de 1890... *Revista Popular* XXXIX (1890) 381.
- 39) Apèndix documental.
- 40) Cfr. FULLANA, Pere, *El moviment catòlic a Mallorca 1875-1915*, tesi doctoral, UIB, 1991, t. III, p. 558-560.
- 41) Apèndix documental.
- 42) Cfr. PEÑARRUBIA, B., *Carlisme i autonomisme a Mallorca durant la Restauració*, *Revista de Catalunya* 59 (1992) 37-38.
- 43) Cfr. MASSOT I MUNTANER, J., *Antoni Maria Alcover i la llengua catalana*, Barcelona 1985, pp. 52-53.
- 44) *Memorias del P. Luís Martín, General de la Compañía de Jesús, II (1890-1906)*, Edición preparada por J. R. EGUILOZ, M. REVUELTA, R. M., SANZ DE DIEGO, 1988, p. 595.
- 45) El P. Solà va predicar la Quaresma a la Catedral de Palma el 1899, armant un gran rebombori donades les seves idees integristes i recalcitrants contra el periòdics «liberals». Cfr. MOLL, Francesc de B., *Un home de combat...*, pp. 126-128.
- 46) Cfr. *Memorias del P. Luís Martín...*, p. 596.
- 47) Cfr. TORRES GOST, B., *Epistolari de Miquel Costa i Llobera i Antoni Rubió i Lluch a Joan Lluís Estelrich*, Ed. Moll, Mallorca 1985; VILLALONGA, M., *Mis Giacomini*, Mallorca 1989.

PERE FULLANA

- 48) Cfr. ALCOVER, A. M., *Vida del Rdm. i Ilm. Sr. D. Pere Juan Campins i Barceló bisbe de Mallorca*, Ciutat de Mallorca, pp. 30-33.
- 49) MASSOT I MUNTANER, J., *Feliu Sardà i Salvany...*; El primer: Impr. Antoniana de J. Pittman, Barcelona 1900-1901, PEY-ORDEIX, *Un edicto... de pronóstico reservado. Reverente contestación al edicto del Sr. Obispo de Mallorca / Pedro Campins / prohibiendo la lectura de "El Urbión"*, Adm. de El Urbión, Barcelona 1900; el segon: Impr. Felipe Guasp, Palma 1902.
- 50) Cfr. *Interdictio ephemerides extradioecesanae*, en *BOOM* 40 (1900) 37-45; Sobre les relacions de Campins i Pey-Ordeix, cfr. Memorias del P. Luís Martín..., pp. 620-622.
- 51) 3 octubre 1900 retirada de llicències a Mn. Bartomeu Fons, en ADM III/127/384.
- 52) Carta de P. J. Campins al P. Rosselló, Palma 5 octubre de 1900, *Collectanea Postulationis Missionarium Sacrorum Cordium Iesu et Mariae* V (1965) 122-123; Apèndix documental.
- 53) *Las Cosas en su punto...* p. 225.
- 54) *Ibid.*, 226.
- 55) És curiós com el propi Alcover a la biografia sobre el bisbe Campins silencia les vinculacions de l'urbionisme amb Pere A. Melis, i tot el conflicte. *Vida del Rdm i Ilm....* pp. 30-33.
- 56) Cfr. *El Urbión* 13 octubre 1899.
- 57) *Las Cosas en su punto...* 286-289.
- 58) *Ibid.*, 290 ss.
- 59) *Ibid.*, 305-312.
- 60) Cfr. *Estética del amor o idea, sentimiento y obra de filósofos-poetas y artistas*, Arica 1904; *Estética del amor. Teoría*, tomo I, tip. Crespí y Sitjar, Palma 1912; *Pesetas! — ¡La revolución desde arriba...! Por autoridad y obediencia. — Papa... Reyes... ¿Jesucristo? (en el mateix volum: Castidad es caridad)*, Impr. Soler Prats, Palma 1916; *Estética del amor*, tomo II. *Experiencia por Duros y pesetas. ¿Imperiales y afiliados?*, Impr. Soler y Prats, Palma 1916.
- 61) Cfr. ADM III/127/425.
- 62) «Contestando al Ministro de Terciarios Franciscanos el Obispo le pide se entere de la opinión que corre en el Vaticano sobre "integrismo" y la revista "El Siglo Futuro"», en ADM IV/17/54.
- 63) BOTTI, A., *La Spagna e la...*, pp. 181-199; BONET I BALTA, J., *L'Església catalana de...*, p. 25, (parla de les relacions amb Mallorca); ID., *Sobre el modernisme religiós, sobre Pey-Ordeix blasfemador de Pius X*, en *Apostolado Sacerdotal* 101 (1952); ARBELOA, V. M., *Proceso y fin del celibato en España (el caso de Segismundo Pey Ordeix)*, en *Papeles de Son Armadans* CCXLIX (1976) 295-326.
- 64) LICENCIADO JULIO TUESTA, D. Antonio M.ª Alcover. *Algunos datos para su biografía*, Palma de Mallorca 1911 «En Canalejas, en Murri i en Pey Ordeix» (Modernisme i anticlericalisme) pp. 59-61; «Un consej» (La integritat de la doctrina catòlica cal cercar-la en el Papa i els bisbes. Ataquen a Alcover que ell precisament en el passat fou un dels líders de l'integrisme i dels que menys ascoltaven al Papa), pp. 61-62; «Un bon miray» (continua havent-hi molts integristes que defineixen qui és lliberal i qui no... En Pey Ordeix és un bon mirall per veure el que no s'ha de fer i fins on es pot arribar amb aquestes actituds), pp. 62-63.
- 65) *Pesetas! — ¡La revolución desde arriba...* Primeres pàgines no numerades.
- 66) *Ibid.* Nota preliminar, pp. VI-VII.

Correspondència de Pere Antoni Melis a Antoni Maria Alcover

transcrita per
Maria del Pilar Perea

Autors		Cercues	
Emissors		Destinataris	
A. M. Alcover		A. M. Alcover	
Altres emissors		Altres destinataris	
Núm. autors: 348			
Autors	Mathier, Paul de <1>	Maura Montaner, Gabriel <7>	Mayol Busquets, José <1>
	Maura, Catalina <1>	Maura Montaner, Miquel <11>	Mayr, Albert <3>
	Maura Gelabert, Joan <2>	Mayó, Francesc <6>	Medina Togados, José <1>
	Maura Montaner, Francesc <2>	Mayol, Joan <1>	Melis, Sebastià <1>
	Maura Montaner, Antoni <43>	Mayol, Maria <2>	Melis Plaquer, Esteban <1>
	Maura Montaner, Bartomeu <1>	Mayol Alcover, Damià <5>	Melis Massanet, Pere Antoni <27>
Destinataris	Melis Terrasa, Gabriel <1>	Mesa, María de <5>	
	Menéndez, Vicente <10>	Meseguer Costa, Josep <1>	
	Menéndez Pelayo, Marcelino <1>	Mesquida, Francesc <1>	
	Menéndez Pidal, Ramón <11>	Mesquida Riera, Miguel <2>	
	Mercadal, Juan <1>	Mestre, Miguel <1>	
	Merlo, Clemente <15>	Mestre "Cupa jove", Miquel <15>	
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z ?			
1891 1892 1895 1896 1898 1899 1911			

†
[De 1891]

¡Homo de Deu! Teng riaes de lo que ferie plorá o rabiá e mes de quatre. Preperet. -Y escolte.

Es die que te vaig veure, due y per no "desanimarte" (perque tu ets un poc espantadís) no el te vaix mostrá, un ofisi del bisbe que fumave foc sobre faltes al gran Congrés de Zaragoza y fa quatre dies n'he rebut un altre en que se me prohibeix (segun el tridentino) baix severes amenases "veni á Palma" se[n]se permis esprés del Prelat[.]

Jo he "acusado recibo" segons devie pero també una cartete al bisbe ab dues piedorettes bastant dorades, no tant un però que que no m'haen merescut dues cartes soberbies des Seño en que me tire ses derrerres. Vaje l'homo dignisim esta cremat cuantre noltros, y lo milló y haste necessari es amansarli y ferli le bone porque es dimoni les consellés!... son reverents dimonis. ¡Quins desitx teng de ferlos prendre una rabiade! Y que no es un desitx sant!

Vaix escriure á D. Feliu nostro venerable cap, y li vaix dir que me quedave tot solet ab Deu "et hunc crucifixem". Es lliberals que me peguen, y mon pare el bisbe qui mi he fixe, y es feligresos envelentonats porque el bisbe doná se rehó al metche de Calvià, acusat de lliberalot per mí... y en tote aqueste tempestat sense sense refuji ni reconet cubert, jo vinc content ab aquella alegríe del qui no espere res de aquí baix sino une bone mort despres de vide de miseries y creus y no es Are mes petite aquet veure se apetitose confusió de ideas. ¡Se cose es tan clare! Pues no seño!... que es nostro enteniment es de frensine, y donauli ses voltes que volgueu

Aquell benvolgut de D Feliu (que me fine s'intensió com se mare al fió) me diu coses delicades... per mostre aquest botó "Es muy facil querer tener la direccion politica de los catolicos" (aludeix als Seños mitrats!) "y pretender que nadie mueva pie ni mano en este terreno sin autorizacion del Superior. Pero lo dificil es estar á las consecuencias y saber arrastrar la odionda [sic] de ciertos compromisos. Si fuese verdad en la practica lo que en teoria se nos ordena nos llevariamos... casi todos los candidatos... .."

Done al sensill de D. Llevó un cordial saludo de part de Sardà (pero no diguis á ningu lo que te copiat, porque son peraules de gran confianse y de molt compromís.

Salude al Seño de can Orlandis, y digueli que se primere visite rebra per sent d'enrere que li deg. Si li vols confiarli se prohibisio que port demunt s'esquene digueley, que no m'empegueisc de sufrí castigs com fii malcriat que som[.]

Done al sensill de D. Llevó un cordial saludo de part de Sardà (pero no diguis á ningu lo que te copiat, porque son peraules de gran confianse y de molt compromís.

Salude al Seño de can Orlandis, y digueli que se primere visite rebra per sent d'enrere que li deg. Si li vols confiarli se prohibisio que port demunt s'esquene digueley, que no m'empegueisc de sufrí castigs com fii malcriat que som[.]

Esper une má de pepé gros y guapo per escriure une carte de mel á mon Pare. Tu també ets efectat de fer aquestes irreverensies d'escriure en peperets, y no dic res des sobres economics que gastes; les pories envia al ministro de hasiende espeñole. ¡Si te eplegue mon Pare ab aqueis peperets, bone tupade t'endurás!

A Deu siau

Pere Antoni Pre.

2

[Lletra d'Alcover: De l'any 1891]

Reverendissime Laureate

Dignus amicitid tuo li bentissime accepi, ita ut solum mihi deest ut gaudium ut plenum, te iste gerrimum lareatum, meum in litto e maris tranquilla solitudine frui dignari.

Valete sint ego valeo tuus in corde Jesu

Petrus Antonius Melis Pro

3

†

Molt reverent in Cristo Jesu

"Non in die festo", sino en die fené deu vietjá un llegendim menecori, pero vos empeñau en que sie el die 7... fiat voluntas tua... y si altre recado no reb, trobareu e se devellade destrem q'erribe a Ciutat debes les 10 des demati el meu querretó menat per mon feel Tiá y si nol trobareu esperanvós a la estasió, devellereu a can Brondo ehont vos esperará el dit Sebastiá.

Digau a nen Toni Maria que dins une tombe de l'Iglesie vee, he trobat quatre osos y un gueló d'or que foren d'un rectó-doctó en Sagrade Teoloxia de Calvià, ley dig perque no se entusiasma mase en se estudi, olvidant que pot reduirse prest á cuatro osos y un gueló d'or.

Si colque jermanet nostro de Manacor vol acompanyarnos, es rectorat de Calvià el convide de bon cor. Ja los conviderem.

Vostro germá sirvent

Pere Antoni Melis

P. D. Divendres pujam le Mare de Deu... y estirá fins el disapte siguent: es une divine morenete digne del vostro penejiric.

[sense data]

[Estripada i incompleta]

Jesucrist el meu pellet y se [esborrat] ¡Idó porque me sermones que te doni 3 blanques per trimestre?

No me supliquis imane, ordene y pren fins é cumpli alló de "Qui ha de da y teni; señy ha de teni".

Aqueix teni cuantre noltros es "penals negres" me desconserto y [retallat]

Ja no pensare que "Nocedal en el Congreso", no seria viable, jo teng aqueixa falta d'infant que xxxx dret com un bou. Jutjereu ó imprudensie meve... pero, fiet n ha remey, me memoren els homos que parlen y obren y pensen veritas sempre, lo cual suposa no mira als interesos personals.

Encare no he perdonat al Catolic Balear, precisament porque me tractá de nin. "Etenim sum", pero dels que el bon Jesus vol, y no dels qui merechen coses y gueltades com feu ab mi el Catolic. Ja veurás quatre cartes del bisbe y altre tantes de meves sobre aquexes ninades meves y homenades del Catolic.

En Reig me promete predicarme el sermó de fiis de la purisima, y me escriu que "trabajos extraordinarios"... se lo impiden ahora... he enquerregat al PP. de San Felip que m'estrobin un de bon sacerdot... Pues be ¡Y Vos no porieu á final de Maix ó principis de Jun? Un quartet baste. Parlau ab lo filipenses, y arreglaumo.

Digaó al nostro amic de l'any pasat D. Bernat Matas ó en cho lines.

Has dit mentides á Nocedal, porque be sabs que som jo un homenet negat, nirvis y sang, y res de pope: mal cos tal anime. Bone intensió; bone voluntat pero curt podé, sino es per fer renou y pegá querebesotades. A poste m'envia Deu al lloquet de "Calvario locum"... ubi crucifixerunt eum.

¡En Bertomeu está fort de cos? S'anime sempre hermoste y llempant! Es á Felanitx, que vengui á Calviá.

Ton germá

Pere Antoni

[sense data]

Digues al homo de la "situación", el prudentisim D. Antonio M. Massanet, que jo li don mil gracias per la seve finese d'escriurarme que no pot vení per are á Cauvià, y que vendrá ab altre ocasió. Jo no teng dels joves lluisos que me demane: son pajesos grosos sense brotet de piedad ni devoció. Que vengui pronte á conquista les seves animetes y l'any qui ve verificarem numerose peregrinesio al sepulcre de S. Lluvis Consague.

[sense signar, però nota de Pere Antoni Melis]

[sense data]

Un negoci urgent de s'obre m'ha fet devellá esquepat á Ciutat y com no m'es posible espererté, pues torn surti enit cap a Calvià; te deix s'articlet escrit a vole plome. Diguelos lo que pase, que n'he escrites moltes de cartes á Madrid, al llog de la direccio del Segle Futur, y algunas ineresans.

Diven que la Tradició fa flemade, y que los churigues de plome negre l'ensenen. iPobre Suplement de teulades evall! Pobres sacerdots de teulades emunt! que tufin y etionin, que a le fi no serem noltros es cremats.

En Pere Antoni Pre.

Revers:

[Amb lletra d'Alcover]

†

De "El Catolico Balear" faltan once recibos á cobrar.

De "El Centinela" faltan á cobrar seis recibos.

Rvd. Señor D. Antoni M. Alcover

Benvolgut amic meu: despues de una pelotera de mil dimonis en so metche de Aquí (m'ha dit que acudirie al Bisbe y Vicari General) demenant jo que deichás "El Palmesano" y amenesarlo jo en se guerre d'un integro que te revó, hem quedat en que tendrà es dos diaris (prevelexerá es nostro, y sino... lleñe). Per lo meteix ley suscriurem hare meteix, y enviau dos de seguida á 1º D. Benito Pallicer (cobrador) 2º D. Juan Vich (alcalde) 3º D. Bartolomé Cañellas (secretario) 4º D. Juan Juaneda (medico) 5º D. Juan Colomar ("casinero") 6º D. Jaime Mas ("casinero") 7º D. Jose Lladó ("casinero") 8º D. Antonio Vicens Pro. y con el mio y el del Vicario son 10 numeros de conquista y mejor reconqui[s]ta de aquest public lectó que mos perteneix.

Sols un suscritó á "La Almudaina" me quede per heverme bereat en tots... y fiet... sense berearsé no h'ia ue feri res.

Te demanave ei si vols s'articlet sobre la politica convenient, o si le d'envia al Vicari General conforme á los ultims consells del Congrés.

No teng repós fins q'haje vist es felis resultar de aquest sant empeño meu sobre es periódics. Enviaulos de seguida

[sense signatura;
sembla lletra de Pere Antoni]

[sense data]

Rvd. Sr. D. Antoni M. Alcover, Pre.

Fiet de Deul No pug "per attramentum", sino solement "os ad os" contarte se trifulque armade debes el Palau ab unio d'alguns lliberelots de se parroquia y de Ciutat. Ab une paraule, el bisbe y compare han desitchat intruirme una "sumarie" fundade especialment en faltes de "resistensie y de desacato á la autoridad eclesiástica..." L'han preses en secret tote sort de declaracions...y ja eho veurem ehont se jeurá aquest pelat de rectó. Confii en Deu qui m'estima molt, y en lo meu caracte de bronso que n'os retehire per res, que no sigui enemistar de Deu.

Per llevarmé mals de caps, despusei, que le má perechie brute, vaix comensá aqueiche "Per dia metrum"... El poreu gordá, ó enviá al "Siglo Futuro".

Pere Antoni

(reserva)

Rvd. Sr. D. Antoni M. Alcover

Fiet jo no par un moment de pensar ab nostro negosi: enit pesade vaix escriure quatre retches á Nocedal, evuy le parlaré mes llarg y clá, perque eren les 10 des vespre y es cap non volie mes d'aquest brou espes.

Escric á Reig diguenli coses dolses y delicadetes, y se principal n'es que Vos y en Molines vos presentereu á ell per escoltarlo com á jutche y mestre directó de ses forses catoliques, y que vos mani feines. Predique á n'Molinas de manera que paresquen echeguts devant en Puig, echó sense perjudisi de treballá voltros secretament, fins que vos pogueu fia del tot.

Dema mateix, -coratge y endevant parlaru ab lo dit Reig.

Tot lo que me poreu objectá heu se jo. Non feseu cas, que el Vicari General te una forse aprofitable necesariament en tot ó en part. Sempre som á temps de une prudent retirada, pues ha d'avansá per hara "en guardia" fins que se veí mes clá, pero que vei en Reig se nostre sumisió y subjecsió al seu superió paré.

També escric á D. Juan Sureda perque no descuidi al Compte de Prelade, que te molte forse disponible.

Procure dirmé une paraulete de lo que pasi, ó cridem, y vendré sempre que pugui. Mentre neveguem ab bonanse... silenci y endevant... pero en mourerse mar de sárts ó chelocade, digaumó

Vostro sempre in Corde Jesu

En Pere de Cauvià

P. D. Digau á D. Miguel Parera ó al Sr. Canals si porien predicarnos els dotse sermons, ó lo que vulguin de le Setmane Sante.

[sense data]

[Lletra d'Alcover: De 1891]

†

Rvd. Sr. D. Mestre d'història

Benvolgut amic meu: Ja m'ha escrit el Sr. Sardá y després de dir-me que moltíssim el sorprenen el nostre coratge que ningú de la província ha tingut, m'adverteix que si el nostre digne Prelat heu volgut publicar l'oració funebre, advertint entre comilles el punt d'hont he copiat.

Crec que baste lo que dig en la primera pàgina y si no baste, poseu una noteta que digue "Veanse los capitulos IX y X de el Apostolado Seglar D. Felix Sardá y Salvany).

Dig echó suposant que D. Metchi y compareu vos permeti publicar res que no estigui mestisat.

Supos també que rebereu dit sermó, pues jo el vaig enviar al Seminari baix sobre dirigit a Vos, y el vos degueren entregar.

Pregau a Déu per mi y a Déu siau... y a reveure.

Vostro germanet

Pere Antoni Melis

Molt m'ha disgustat sobre que D. Metchó Vidal se negàs o escusàs a oficiar per nostre Gago.

Es impossible q'el Centinela vage envant en mans dels mestissos y mal vist de l'autoritat eclesiàstica. Donau se cu[ll]pe al bisbe y Vicari General, qui el tenen tota, y se retirade es honrosa... Sense el suport del clero alt (y ja veu que nos són contraris) no podem evansar... Si no me creus... es temps de donar testimoni. Tot es mal està en que el bisbe no te el "caracte" ni siquiere d'un vicari "in capite", y aquí tenim es mal.

Recueix den Maura l'articlet "Sa política".

Rvd. Sr. D. Antoni M. Alcover Pbro.

Benvolgut:

Veurás D. Bertomeu Singala (ó tu meteix que te bastes) y li demeneras une note de ses "comedies" y seinetes mes propis y convenients per representá entre pejesos, y lo me envierás tant prompte com puguis.

Es el cas ifiet meu! que ses bufetades del bisbe han envelentonat els meus feligresos... y me demanen l'licensie per donar ó representá comedies... amenezantme acudir al "Ilustrissim" si jo persistesc en le meve intransigensie; y jo qui es per une nove guerrotade de nostrom pare, vuy efluxá se corde, y y segui per forse se corrent ehont m'unpeñy y me tire el bisbe en lo seu malenat prosedi, que n'es de lliberal fi! iDigué al Metche de Calvià mil pestes cuantre es rectó! increible pereix aquest pesade, que ni un loco apredegue així le seve teulade. Deu, vint, sent bufetades de ma lliberal, antes m'enforsen q'enderenimen; une bufetade de ma de bisbe en desarme y eufegue y ejeu devant l'inimig... iVolen comedies... volen demaná permis al bisbe... y el conseguiran!... Pues m'envii se selive... y losne donaré de permís, y que rodi se bolle... y balli el dimoni, y bullin es servells, y fasin flemade los cors.

Diguem, diguem se comedies y seinetes que mes ridiculisin ses costums del die, (com une den Nerra [?]) -"s'estudiant del die"- de manera que fesen s'ofisi de Deu, qui del mal en treu bé.

Tres articlets té ja en Necedal, l'un (que no crec el publiquin) se titule "El mal grave y el remedio eficaz"[,] l'altre "La hora del combate" y l'ultim enviat s'altre die despues "Necedal en el Congreso" van firmats per "Cándido".

Salude al bon Menecorí Rd. Parera, á qui esper per compeñó de setmane sante, ó tal volte podrá venir antes ¿Y tu, no pots treginar per aquí aqueixe reverencie teve?

IS'obrase de l'Iglesie, y altres feines no menos, me criden é Ciutat, y mon pare me castigue en no poré ená á Ciutat! Echó si q'es porcade ó comédie de oreuts. Deu mos ejut. Amen y endevant cap al sel, ehont sempre per sempre riurem, y ja may, ja may plorerem!

Vostro jermenet

Suposade s'endieblade situació del Sr. Bisbe entre Lliberals é integros, tal volte no conve donarlos aqueixa reseta d'cherob. Consulteu ab l'home de servell clos D. Bartomeu Barceló, y si vos pereix que sí, posaulí un sello y al Correu, y si no... non

Acho en meretche

Vostro

†

Sr. Director de El Católico Balear

Calviá 23 Febrero 91

Mi Muy Sr. mio y de mi distinguida consideración: injuriado y calumniado en mi sagrado ministerio por el semanario liberal "La Lealtad", no pudo V. publicar mi carta de nueve Febrero actual; no quiso el Catolico Balear fiarse de mi palabra para negar siquiera (con el Centinela) la predicacion inconveniente sino escandalosa que falsamente se me imputaba; no supo conservar al amigo, defender al sacerdote, amparar al Parroco; y pudo, quiso y supo (como de acuerdo, sino en vergonzante armonia, con "La Lealtad") limitarse á decir... "Que la reaccion es siempre proporcionada á la accion, que los efectos llevan siempre consigo el sello de la causa que los produce, que no se puede formar juicio acertado del consecuente si se prescinde del antecedente; en una palabra"... Que á calumniador y calumniado parece asistirnos la razon; que uno y otro faltamos á nuestro deber; que ambos merecemos, y recibimos en castigo "el desprecio" de "El Catolico Balear".

El buen ejemplo que debo á mis feligreses, las altas consideraciones que me merece nuestro bondadoso é ilustre Prelado, y el superior respeto de dignísimo Provisor Rdo. Sr. Reig, no me permiten retirar la suscripcion al Catolico Balear; antes debo inspirarme en la confianza de que tornará una actitud mas franca, firme y declarada, y recomendarle como unica publicacion en Mallorca, organo de nuestro sabio y prudente Diocesano.

Se encomienda en sus oraciones este S. S. S. Q. S. M. B. afmsmo. Capellan in Corde Jesu

Pedro Antonio Melis

Rvd. Sr. D. Antoni M. Alcover Pbro.

Cauvià 21 Desembre 91

Molt estimat meu en Cristo Jesus asotat y coronat d'espines: desde el 10 de Octubre port le creu de suspensió, l'expedient tant calumniós com efrentós, que n'es un techit de porqueries y may sentides ignominies; es procediment seguit es á lo asesino, sense avís ni amonestació: ab tote polisone reserva, m'han fet beure un ample y fondo callis d'amargura... Es llarg de contá... ¡El bisbe... es vicari general, es fiscal, es promotó, estolts de sacerdots... tot á matá cuantre mil! Qui, pues, direu, me defense? Es poble, permene[n]tmen, es poble esta cremat cuantre el bisbe, li digueren coses ferestes... y es imposible lo que se proposá el bisbe, sense fer trosos s'economio que m'envias mentre jo cumplis lo castig.

En el Palau guarden silenci, neguen l'expedient; no me castiguen; el bisbe se negue á rebrerme, y me diu en carta que jo mateix li digui per escrit les meves culpes y m'imposi le penitensie! Achó vol dir que desitche dur les meves cartes altre volte al tribunal! com heu va fer el primer die de mes declaracions.

Creg que ó jo quedaré mort ó el bisbe estorreat. Pregau á Deu per lo poble, y per le diocesis, que be veis que no es cuestió personal aqueste com desgrasiadament le prengueren en Reig y compañía. Deu mos ilumin y asistesqui.

Repetesch que el poble se porte com no poreu figurarvós á favor meu. Es seños principals estan preparats per "si jo som inosent investi al bisbe y pegá á se mitre! De eschó non digue res, pues no sabem es rumbo de Palau, y per hare encare veix fosque, pues no paren de sercá medis de perderme.

A Deu siau, y feseu orasió y ja parlarem en Deu nostro Señor d'aqueste pesade no sentide ni viste may. Estig resignat á tot, y abandonat de tot el mon, m'he refugiat dins el costat del bon Jesus, y no deman sino que me don forse per dur l'ignominie y afronte ab resignasio cristiane. Sortirá es Sol, y... "Etiam si occiderit me, in ipso sperabo".

Sempre vostro, encare que evuy casi es une gran vergoñe ser amic d'aquest fortament y profundement humillat y afrontat,

†

[De devers l'any 1892]

Rdo Sr. D. Antonio M. Alcover Pre.

Inolvidable Antonio: superior á toda desgracia, como no sea la de Dios, me he creado una situación de silencio y retiro. Sin amigos ni deudos, no conservo relaciones con nadie, y sin prestigio alguno, ni autoridad, vivo muy tranquilo en este santo olvido de todo el mundo[.]

Aquí te espera quien sabes te aprecia de veras

Pedro Antonio Melis Pre.

95 [sense data]

Mon estimat amig: Per Deu y per Maria Santísima mirauvós en fer confianses á nen Miralles q'es homo de "fer carrere!" y per sert q'en fá "donant rahó" á totóm. Es intim des carlistes Zafortesos, y aquets me rebenteríen si seberen q'he escrit res per l'Aurora. Sobre tot tenin en conte que jo (molt agreit á se vostre bone voluntad) no vuy rés, absolutament res, d'aquella jent de palasio, sino que me dechin ab lo present "requiescat in pace". Me bereeria denou ab ells, y no vuy adularlos ni halaguerlos; he de callá lluí de ulls, o devant cantarillos Hª clara.

Ningu pues demani res per mi, sino á Deu q'hen doni une bone mort.

Avuy renunslerie com fa cinc aïis se rectorie. No se governá en tals superiors.

Es Zaforteza son s'animes de la tradisió, y com jo son molt estimat de dits señors (sempre me prediquen cuantre integrisme, y creven que casi m'"han convertit?") vatx escriure l'altre die al directó D. Mariano Zaforteza, per procurá le debude unió, y me contestá incomodat ab lo de sempre que son mal criats, "rebeldes", y superbiosos per no volé agontar al Señor D. C.

Figurauvós are, si sebien ó sospitaren que jo vos he escrit per l'ancore y repetesc q'en Miralles es de la cuadrille dels farsantes.

Reservadament vos dig, que duc dins se mollere un llibre, y quant l'haji escrit els vos envieré, y si nostro sant sacerdot "Sardá" laprove (no li he escrit mes) el poreu publicá á l'ancore... El Señor Vicari no reb l'Ancora.

Vostro in Corde Jesu

Pere Antoni Pr.

†

Capdepera 6 M^o 1896

Benvolgut amic meu: y que dimontres, cas pase, que ni veniu, ni enqueminau l'Ancora, la cual perdrá se chevette derrere monsieur Company compaña, ni en fin publicau mes dos articlets ultims, l'un per'l Sigle Futur, escrit volant, y á instancies de D. Enrique Cerdá; S'altre iEl Moro Musa! referent á mon estimadisim Sardà, que pareix se tombe al besiot comú des neutros. iY jáh tenim un altre de nou pertit! Jo creg q'es male intelijensie; no pug creure q'hai separesió "formal" ab n' Sardà.

Si no me trobes menllvade s'obre d'en Valera "Apuntes sobre el nuevo arte de escribir novelas" me le compres. També desich voure "Estudios de critica literaria", y "Horacio en España", d'en Menendez Pelayo. N'Aguiló me comprá ses "ideas esteticas" de se llibreria d'en Aulet. iQuine plome! Deu! se den Pelayo.

Já teng escrits uns quatre capitols des meu llibret "Algo sobre el amor ó Ciencia de novelista". Es proleg te ferá riure. Teu in corde Jesu

Pere Antoni Pr.

He rebud una carte del Seño bisbe molt favorable. Supos que colcu s'heuré interesat per mi.
Dia 15 predic en Binissalem.

Mon estimat de veras:

Una volta acabade le 3ª part del meu llibretecho (y me trob á lo derré) -critica de novelistes) y ja rebude una resposte, q'esper de "mon" volgut Necedal (ja no porm di "nostro"?) vendré esquepat á ca vostre, ahont m'enrevolteréu de sent mil llibres, que nesesit consultá.

Vos egreiré sempre y ab totes l'anime l'oferiment d'hospitalatche que vos he merescut, é sempre y ab totes l'anime l'oferiment d'hospitalatche que vos he merescut, y els llibres q'en procureu, y le llum que de vostro pur cor esper, en mon trectat dificiil del amor. Per tant prec á Deu vos aument el coratje y no menos la pasiensia, y altre tant un fort ratch de pillade, per aguantá fort le fereste ruchade des vicariat general, que, per llarg temps, molt tem no aguanteu. Perque... perque ningun homo de bone fet pot servir de "ministre responsable" al govern pacific d'evuy die, y... Perque vos sou un "agnus Dei" equeñisat, y l'amo en Campins un "quemar modum gallina" d'intensió llargue com de genet, y profunda com de bou. Y... imal li toc pruague á la meua ploma! Per echó no eñior siutat! ni als embusteros q'hi son nats.

A Deu siau, y Ell ja mai desempari al vostro probet amic.

Pere Antoni Melis

Aquí no tenim cartes postals, que si n'hi havié, també á la descuberte "lo prudent" vos escriuré; encare q'escrigui molt mal es mallorquí. Se cupe [sic] le te en "Jordi des Recó", aquí unic mestre disponible. Evuy es le gran diade de S. Bartomeu iI m'esperaveu?

19

[Targeta de visita]

M. I. S. Alcover

Pedro Antonio Melis
Presbítero

Amig meu: ¿convenen duas paraules al examinador; aqui van, y feimé s'us convenient.

Aquell eusell fenelit [?] are fá "cuatre" días q'es á Capdepera. Echó done molt que sufrí añ Se. Vicari. -Avuy regresc á Felanitx!

el sitat siutedá

20

†

M. I. S. Vicari General

Mon volgut amig: D'un milló de coses que vos dirie m'en call 999.000... (iPerque sou homo d'autoridad, y mase sé jo que totes se autoridades son susceptibles, ó tornen de "pell fine", y... echó que vos le tenieu bastant gruchade...!) y enem al grá.

Me falten llibres de consulte, lirics espesialment, y mols d'altres... ¿Podria residí alguns dias á cavostre? No vos costarie care se meve estade; perque acostumat á no goñá cap sentim en aquesta vida de banrrote, jo m'enfloc á lo misatje un plat de faves, com vos are á lo general un quepó ó una gallina.

Enit m'envaig á Muro, a hont, si Deu eu vol, predicaré la Asumpta, y si vos no pensau devallar per Sant Bartomeu á Capdepera, escrivume dues retches sobre me nesesidat de venir á Palma, y mostrá care á tant de pertelé; que m'es per tant gros sacrifici venri á Ciutat.

Sobre tot, y segons manament del homo de Deu D. Miquel Ribas de Pina, he de fer le meve presentasio oficial al nostro Illustrisim Seño bisbe, iy no he de riure ni plorá, ni menos jutché cherrá, ó estrembotic com un mut quellá!

A reveure y escriviu ahont pug venir per donar le derrere má al llibret de la meve anime «Estetica del amor».

Vostro in procordii Jesu

Pere Antoni Melis

Capdepera Agost 14 / 98

Mon estimat general: ni parauleta irreverent diré jo mes, no per egoista prudència, sino per ben entesa caritatat...

Efemat? de llibres, ha seciat la meua fam á l'hora ni menos ni pus que D. Jaume Domenge, el de la relude sepe lliberal manacorina. Me faltan no pocs que sols á Siutat trobaré... El Wherter de Goethe - D. Juan de Byron, alguns den Balzac, tots els den Balord (menos Dolores) bestant den Leopardi, La Sonata de Kreuzer de Tolstoi, Waldemor den Jacobi. La Campana den Schiller, "En Villequier" den Víctor Hugo y algunas de les seues Contemplacions[,] "Le Lac" den Lamartine, Oda al fuego divino den Valera, algunas del grandios Shakespeare... Esper carte vostre, que pot tardar uns dos mesos, per presentarvos le meu filllet enamorat, y corretjirlió al vostro bon gust y sa egrado. Despues de vos mon mestre y mon jeneral amig, crec q'en Costa y Llobera te bon nas per ensuma aqueixa olla podrida: l'eguu [?] als tres sostres. Títol "Estetica de l'amor y filosofia de la voluntad" - Prolog - Discurs peliminar - 1a llibre -Teoria del amor - 2º Llibre -Practica ó empirismo -ó - erotisme - y 3 llibre Estetica mistica ó amor divino - Es un ensay ab pretensions de "Llibre"; el ferá un altre, qui tengui erudisió immensa, cap de sé, imaginasio de foc, cor de diamant. Lo q'he escrit es meu, y tant meu, que despues d'escrit, consult es llibres. Jo crec que ab le vostre ajuda y d'altres se podria fer un bon llibre del amor, que está en mantillas, diu en Menéndez Pelayo, sens dupte, perque, com asegura en Valera "No hay psicologia del amor completa sin venir á dar en Metafísica y en teología", y si el duven á la estetica, entram dins es gorete y es llampans terrosos de "l'art pour l'art", y aqui el dimoni q'és par taverna.

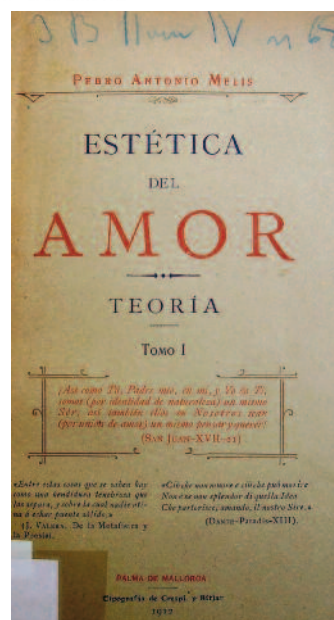
Si teniu passatge enviaumé ses poesies que mes fort y tenre toquin se corde lirique d'aquell verteder señó Q. E. P. D. D. Pedro Orlandis --- En Lluís Estelrich te un llibre sobre l'irics (l'he vist pes forro) y presisament es l'irics son el meu fort.

"Nostro" estimadisim Nosedal sortí de Madrid fa dies, y á la volte m'escriurá. Exó q'hem deis dels "procediments" integristes es, per mi, le novene beneventuranse dels bons catolics, que se dechiria olvidade nostro n'Sauvador allá dalt de montañe de les Olives iJa se jo, que vos sou integriste, y se mes, que no sou capas de tornar lliberal, y chasco s'endurán els qui altre vos consideran. Y no son pas ni fluchos els qui per un tant lliberalisat vos tenen icorrens del dia" q'es de ruch de boire y mestrelade iY... y. are no he de dir res mes, sino á Deu siau.

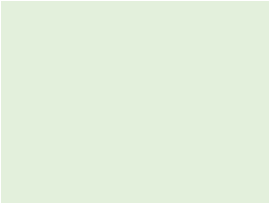
Pere Antoni Melis

P. D. No se carré ni numero ni pis ó pral. de le vostre case; y com fa 8 anys que no he trepitjat aqueis carrés, necesit clares y vistoses señas: tant més cuant heuré de comprarme unas ulleres perque ja teng le viste un poc cansade.

Capdepera _ Cala rajada á nou Septembre de 1898

22

M. I. S. D. Antonio M. Alcover

Capdepera Novembre 20 / 98

Mon benvolgut amic: un integriste de fora Mallorca me demane algun article per l'impremta.

Acab d'escriure el Cap VII d'en Pereda, dins una quinzena de dies crec tenir llempant el P. Luis Coloma, y, donanme le seue manete "amiga" ses llibrerias de los liberals seños Domenge y Servera, tal volta pugui acabar aqui l'introducció al 3r llibre - Mística, ¿Conve antisipa res al judici d'en Costa sobre es llibret, publicant algun article ó capitol, amollat cap á fore de Mallorca? Dins cosa d'un mes, Deu mediant, esper veurervos, y apofitar l'hospitalatche, que m'oferireu, que no teng un sentim de "lujo", sino tot m'es de nesesidat.

Un saludo al M. Ilustrisim Sr. Campins, y un altre igual al ilustre Costa: ni un ni l'altre m'han contestat parauleta. Que Deu á tots mos asisti; ab forte y llarge pasiencia, y ab ella sufrireu ses pesadara, de vostro in Corde Jesu

Pere Antoni Melis

23

+

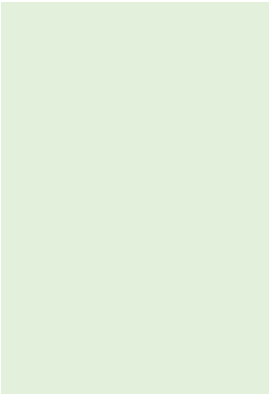
M. I. Sr. D. Antoni M. Alcover

Benvolgut amic: per contestar convenientment á la carte de Barcelona, lo mes net y curt son quatre paraules vostres, que m'iluminin, responent jo per ellas al amic de Barcelona.

Vostro in C. J.

Pere Antoni Melis Pre.

Capdepera Jane 30 /99

Mn. Alcover

Enant á Barcelona... me porieu dur un exemplar, á lo ménos, des meu flet malenat, "Estetica del Amor"! quel he de rentá y mudá, porque pugui acompanyar decent y digne á n'el seu germanet futur "Empirica del Corazón" o "Erotismo del Amor".

A los almasens de la "Trasatlántica" us ne donarán raó... si no l'han cremat, qu'es la pena, á la que vos y Compañya el me condenaren! Tot sia per amor, no de noltros, sino de Deu

Amén

Jesús

N'hi ha d'haver 1700 exemplars per lo menos - y son pare n' demana! un! y de franc - porque som pobre

[Pere Antoni Melis]

[sense data]

Rdo. Sr. D. Antoni M. Alcover

Rodches de Capdepera Octubre 11

Mon estimat Amig: aquí va es Prolec ó Prefaci traduit, per que veis si duc bon camí. Resulta qu'es lleti te modos de parlá propis seus y es seus propis te es catalá; y cadescuna te paraules de riquesa literalment intreduble; de manera qu'es teme elocuent mallorquí correspon á vegades a un altre literal llati, y viseversa... Exó no vol dir qu'es mallorquí ó catalá es, com es llati, una llengo mèstre, ben formada, y casi acabade, que te casa y hacienda propias, ab propia jurisdicció é independensia.

Pots dir ó convidá, de part meva, al molt já Ilustre D. Juan Garau, y á tots y cadescun d'es s'altres també Ilustres ex amigs, ex compañeros y excondecbebles... á fer y menjá una pescada aquí, en les meves Rodches, que son Biarriix de Mallorca.

M'han dit qu'es "firma Pasco" es un tal "Provencs" molt conegut nostro, misé sense plets, espesi de Eoloqui mou vens per pescá dins se maretjada. No li fasis gaire cas... digui lo que vulgui.

M'olvidá parlatré de s'intringulis de Sineu. Ells m'enteraren, suplicantme qu'en la "Defensa" y es "Puput"... vés jo de treurerlos ses castañes des foc... Com es fonement d'aqueixa discordia clerical son en Jaume Crespi y en Rafel Ramis, feta pau ab ells dos, es demés en pau quedarien; y com tots ells tenen molte confianse en mi, pensave preguntaté si no sería inconvenient que jo les fés una visita, veent d'unir y debená aquells caps de fil emollats? Crec qu'ab l'auxili de Deu poria ferlós un bé... Tu qui tens se pella pes manec veurás si es meu oli allá poria frechí... Aqueix "Lluis Niell", que tu fás encrue des teu canonic martell, es paraigo, escut ó pantalla del seu tio Jaume Crespi; aqueix es rel, de se branque Lluis, y ni á se branque, ni molt mènus á se rel ferás res debó, tirant ab cordes de Cànon, ó per vias de castigs y autoritarias reprensions... Tal volta m'engani jo... Amén.

Fuetjant, per primera vegade, el teu monumental diccionari, me sent molt torpe y empegueit d'escriure en mallorquí, que no'h se pelade, ni n'enteng jota.

Si tu o D. Juan venieu, jo pujaria ab voltros á Ciutat... No teng ni papé per escriure en cuartillas.

Á Deu

[Contestada 17 octubre]

Calle De les [?] gabellinas á 15 octubre / 911

In procordiis Jesu dilectissime, Antoni M. Alcover

Rebuda sa vostra de despusehir, y, fentvós ja regresát de Barcelona, con ve escriure, be per enterarmós, y milló per exersisi en es mallorquí; que de le seva ortografía no'h se parlava, y en le Sintaxis me deis? Aixís enás s'"Apologetich", qu'es d'un llatí enrevisclat, molt bó, y aposta per armar un bon encarnet y blau entre els opositors á Prebendas: vengut es càs, donaulos, á prova de llatins, un parrafet de l'Apologetic, y... si jo les examín, ... estirán devertits!... Perque, fiet meu, aqueix flemant Tertuliá es un Tacit elocuentísim, homo de fe á tota prova, honrat á carta cabal, y d'una intensió d'hermós ca de bou, que més mosega que lladre, y ántes clava qu'envesteix. L'intensió no li cap dins se paraula, y com no's homo de pertemps, qui sempre frisa, llanse y situa paraulas, com ploms, demunt es brill de ses ideas, ó com níguls, qui clarejasen, á s'entrellum, es llamp de s'intensió. Amb és llatí de Tertuliá, sempre curt en so dir lo llarg del seu parlar, es pobre traductor li ha d'endevinar, per lo que vera y no diu se ploma, lo molt y granat, que pensave y sentía aquell cor de cristiá ánimament aflijit; y dins echa terra ben espesa y fort pitchada, s'ha de gratar endins y seguit, fins á extreure s'ocult intent, per entre y devall ses paraulas, brillant; y, llevó, donarlí forma de bell nou ab tota correcció y honestidad, arropantló tot duna an ses drapets mallorquins, y vestirlo endiumenjat de sintas, randes, flocs y sedas catalanas... fins á darl'hi aquell aire y geent ó rumbo "pairals" (?) y del agre, tan lligitims de continent catalá, com de roqueta mallorquina, y que á le lligo el destrian, l'honran y caracterisan, per tot un homo de bé, perfet mallorquí, ó sense y sens tatcha catalá!... Are, ... ja h'eu vous, fiet, m'havia estret cap á... predicarvós, que tal gratá dins terra llatina de Tertuliá, sobre no esser feina massa neta, de pellosa y querregada l'hin sobra y en vesa... Pero, una volta fet jo are "tamquam jumentus" vostro, qu'es permé y torná brios cavall d'es nostro Señyo Bisbe, qui es CristoJesus, me querrec y maneix es llatí Tertuliá amb'amor, de gana, y á tot salero, -Y mentres disponc un parey de trastets per tornár á n'es meu antig posadero des Seminari; poreu repetir á mon distingit D. Juan "Garau y Compañys", qu'en memoria y celebridad de le seva dignísima Canongia, (ja que juns l'enarem á rebre), devem fer una pescade aquí, lloc de crancs protestans, qui, caminant sempre torts, no's dechan facilment agafá, y mar de llisas tan catòlicas com guitseras, qu'es dexan pescar sols per dursén s'esca, y de charme s'am ben net y desarmat, dechanme á mí, pescador pescador, cañe en má, boca bedade, y uis enters, tot estorat de tan sovins y ferestas pasadas

Es papé s'ecaba y... res mes sino que... le setmana qui ve, Deu mediant, mos vorem y si, de pasada, per "Sineu", voleu colque casa... escriuviu duas paraulas

Vostro

P[ere] Antoni Melis

+

Apologètic d'en Tertulià

Prefaci

Entre ses obres per Tertulià escrites, en defensa de la religió cristiana, despunta l'"Apolo`getic", tengut sempre en gran estima: en ell s'escedeix á si meteix l'autor per l'elegancia d'útil, forsa d'argument, y abundancia d'erudició; Que no sols descriu tot es modo d'esser propi d'aquell temps, sino que's tota l'Esglesia elocuentement pareix pareix defensar.. De la feixa en que Tertulià tal llibret escrigué en disputen els lletrats; encara que, segons pareix de molts, l'escrigués del'any 197 a l'any 201. Y de tanta enomenada y acullida fonc aquest llibre, que ja N'Eusebi el lletgia traduir à n'es grec, y, avuy, ja totsol, ja ab altres obras de Tertulià, es obra molt cercada y estimada dels sabis-critics.

Peró forsa es confesár; que no poc dificulta l'us d'aquest escullit llibre lo enrevisclat, obscur y descuidat del seu dir y parlár. Pere remey d'aquest mal hem posat notes enumerades y, per més claredat de l'orde de discussió, dividirem en breus capítols la part doctrinal, declarant en cadascún d'ells la materia de que's tracta. Y així esperam qu'aquest llibret sia de fácil, útil y agradable lectura a tot fervorós estudiant de Teologia.

Tertulià se retrata tot éll en aquest llibre, tant que, conforme diu lo seu títol, "defensa" se religió, mes que provant la seva veritat, refutant les acusacions, despresis, y calumnies, p'els gentils cuanta els cristian posades. Ell esforat repeleix tot injust agressor, victoriós demostra l'inosensia dels cristians, y ensenya evident lo fàls y no-res de l'herética superstició; encare que poc s'aturi en demostrár l'origen diví de la religió cristiana. Més com sia de desitjar en aquesta resposta d'En Tertulià una millór disposició y orde de raonament, mos resulta difícil presentar una mostra breu y completa d'aqueixa disputa, tal que, una de l'altra y entre totes se descobresca es fil d'unió, lligament y cohesió. L'orde, emperó, de tal disputa, pareix ser el següent: "Introducció" y come "Pròlec" de raons, demostra lo primer l'iniquitat de l'odi anticristià d'els heretges, odi qu'ells en vá escusan per la magestuosa Autoritat de les lleis cuantre els cristians promulgades. Lo segon es crimens horrendos, qu'apuntant á n'es cristian, fèren á n'els mateixos gentils; resumint aixís es causa de tal disputa, la cual poría dividirsé en duas pars, una que tractás lo primé, y l'altre lo restant.

Dins la primera part refuta es triple crimen, qu'en més coló de veritat poría ferí a'ls cristians, com, per exemple,

1.º es crimen de sacrilegi é irreligió p'es despresi des culto é n'es deus, tan estés y autorisat en la romana republica.

2.º Crimen de lesa Magestad p'el despresi d'els emperadors, y 3.º Crimen d'enemistad en lo poble romá.

Rebat y desfá lo del primé crimen per mols de motius y raons, que si es cristians no adoran á n'es deus, aqueis no son vertaders deus, ántes foren homos, qu'es mateixos gentils despresian; mentres se veritat de se religió cristiana, qu'es gnetils torpes desconeixen y nonegúns afean, queda vertaderament provada. Y no adorant á l' seus deus es gentils, élls son certament ets impíos, y es fals, per lo mateix, que deguin á la seva religiosidad es poderíu de s'imperi romà.

Refuta, llevó, l'altre crimen de lesa Magestad donant es motius de no fer sacrificis á llur deus per la salud dels emperadors, per quí en vá pregan á Deu; ántes son es cristians els més feels els més feels amics d'els emperadors, per més que no'ls adordin ab tals cultos indecorosos.

Ni son es cristian inimics des poble romá, qu'era lo tercer crimen, perque élls volen bé á tohom, y poguent venjar ses injúrias rebudas, ni's venjan, ni may armen guerras civils.

En l'altre part, rebut lo de criminals, esposa els bens de se religió-cristiana, y demostra qu'ella no's causa de ses públicas calamitats, qu'es gentils ab los seus pecats atreven y provocan. Y si es cristian no en tot ram son déstres merquedés, bé comensan aquesta falta ses grans ganansies qu'en treven es gentils.

Com "Apendi" pose un'altre qüestió, sobre ser se religió cristiana certa escola de filosofia, señalant se profunda diferencia entre cristians y filosofos, y notant qu'aquets prenen molt de se Revelació cristiana, pe'ls mateixos corrompuda; segueix defensants d'alguns contraris es dogma de se Revelació; y de tot ell infereix qu'es gentils castigan injustament á n'es cristians; y, punt final, enselsant es martiri, acaba le seva Apología.

1.º es crimen de sacrilegi é irreligió p'es despresi des culto é n'es deus, tan estés y autorisat en la romana republica.

2.º Crimen de lesa Magestad p'el despresi d'els emperadors, y 3.º Crimen d'enemistad en lo poble romá.

Rebat y desfá lo del primé crimen per mols de motius y raons, que si es cristians no adoran á n'es deus, aqueis no son vertaders deus, ántes foren homos, qu'es mateixos gentils despresian; mentres se veritat de se religió cristiana, qu'es gnetils torpes desconeixen y nonegúns afean, queda vertaderament provada. Y no adorant á l' seus deus es gentils, élls son certament ets impíos, y es fals, per lo mateix, que deguin á la seva religiosidad es poderiu de s'imperi romá.

Refuta, llevó, l'altre crimen de lesa Magestad donant es motius de no fer sacrificis á llur deus per la salud dels emperadors, per quí en vá pregar á Deu; ántes son es cristians els més feels els més feéls amics d'els emperadors, per més que no'ls adorin ab tals cultos indecorosos.

Ni son es cristian inimics des poble romá, qu'era lo tercer crimen, perque élls volen bé á tohom, y poguent venjar ses injúrias rebudas, ni's venjan, ni may armen guerras civils.

En l'altre part, rebutut lo de criminals, esposa els bens de se religió-cristiana, y demostra qu'ella no's causa de ses públicas calamitats, qu'es gentils ab los seus pecats atreven y provocan. Y si es cristian no en tot ram son déstres merquedés, bé comensan aquesta falta ses grans ganansies qu'en treven es gentils.

Com "Apendi" pose un'altre qüestió, sobre ser se religió cristiana certa escola de filosofia, señalant se profunda diferencia entre cristians y filosofos, y notant qu'aquets prenen molt de se Revelació cristiana, pe'ls mateixos corrompuda; segueix defensants d'alguns contraris es dogma de se Revelació; y de tot ell infereix qu'es gentils castigan injustament á n'es cristians; y, punt final, enselsant es martiri, acaba le seva Apología.

Vist, en compendi, aquest llibret, poreu aseguré que, quant més llitchí es lector aquesta apologia, més formal y granada la trobará, admiranthi s'elevació de judici, l'enjiñy de se discusió, lo rumbós y airós de s'investa y atac, se destresa en fer criminals á n'els mateixos contraris y tot eixa serio y breu, rigorós y elocuentement descrit. Y quant més dificultosa trobin, de pronte, se comprensió de termes ó paraules, més agradosa les será, y després de pensada y estudiada, se vista desperta, llampant y clara d'aquest hermós llibret.

El personatge de Pere Antoni Melis ens acosta a una part de Capdepera, la més catòlica, sobre la qual encara no s'ha fet cap monografia. A finals del XIX i començaments del XX el catolicisme va reaccionar contra la «intrusió» dels metodistes i dels espiritistes: el vicari Artigues, els frares ligorians, els tradicionalistes, en foren els protagonistes, juntament amb Antoni Maria Alcover. Aquest darrer ens enllaça amb Pere Antoni Melis, sens dubte un del personatges més curiosos d'aquest món catòlic que reacciona contra el «liberalisme» i la «modernitat».

Hem reunit en aquesta petita publicació digital l'article de Pere Fullana publicat el 1991 a la revista *Comunicació*, i també les cartes recollides per Maria del Pilar Perea que Melis va enviar a Alcover. No coneixem, per ara, les que Alcover va escriure a Melis, la qual cosa segur que ens donaria encara molts més detalls de la relació entre ambdós. [M.L.]